

Sygn. akt I ACa 297/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Kowacz-Braun
Sędziowie:	SSA Teresa Rak SSA Jerzy Bess (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 21 czerwca 2016 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa M. K.

przeciwko J. K. (1)

o rozwód

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 23 grudnia 2015 r. sygn. akt I C 2457/15

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie III w ten sposób, że zasądzone w nim alimenty na rzecz małoletnich dzieci stron J. K. (2) i O. K. obniża z kwot po 300 zł miesięcznie do kwot po 150 zł (sto pięćdziesiąt złotych) miesięcznie na każdego z uprawnionych, a dalej idące żądanie oddala;

2. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

SSA Jerzy Bess SSA Anna Kowacz – Braun SSA Teresa Rak

Sygn. akt I ACa 297/16

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Kielcach zaskarżonym wyrokiem z dnia 23 grudnia 2015 r., sygn. akt I C 2457/15:

I. rozwiązał przez rozwód małżeństwo powoda M. K. z pozwaną J. K. (1) - bez orzekania o winie,

II. wykonywanie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi stron J. K. (2) ur. dnia (...) i O. K. ur. dnia (...) powierzył obojgu rodzicom ustalając, że miejscem zamieszkania dzieci będzie każdorazowe miejsce zamieszkania ojca,

III. zobowiązał oboje rodziców do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania małoletnich dzieci stron i z tego tytułu zasądza od pozwanej na rzecz każdego z małoletnich dzieci stron kwoty po 300 zł miesięcznie wraz z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat,

IV uchylił alimenty zasądzone od powoda na rzecz małoletnich dzieci stron wyrokiem Sądu Rejonowego w K.z dnia 1 grudnia 2011r. , sygn. akt III RC 941/11,

V oddalił wniosek powoda o zasądzenie alimentów ponad kwotę ustaloną w pkt. III,

VI ustalił kontakty małoletnich stron z pozwaną,

VII nie orzekł o sposobie korzystania z mieszkania,

VIII koszty procesu między stronami wzajemnie zniósł.

Sąd Okręgowy w rozważaniach prawnych, zawartych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, wskazał m.in. następujące motywy swego rozstrzygnięcia:

Spór w toku niniejszego procesu dotyczył wysokości należnych dzieciom stron alimentów.

Zgodnie z art. 133 § 1 kro rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania.

Pozwana wnosiła o zasądzenie kwot po 150 zł, powód po 850 zł miesięcznie.

Sąd ustalił, że pozwana obecnie nie pracuje, nie ma dochodów. Pozwana złożyła zaświadczenie z Urzędu Skarbowego potwierdzające, że w 2014 r. uzyskiwała ona zerowy dochód (k. 42) oraz że na 6.11.2015 r. posiadała zaległości podatkowe w kwocie 1 232 zł (k.44, 45). Pozwana opiekuje się dzieckiem urodzonym w dniu (...)

Mimo tych okoliczności Sąd nie uwzględnił wniosku pozwanej o zasądzenie alimentów po 150 zł. Zakres świadczeń alimentacyjnych zależy bowiem nie tylko od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego, ale także od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz (art. 135 § 1 kro). Dzieci stron mają 11 i 9 lat, chodzą do szkoły. Kwoty wskazane przez pozwaną w żaden sposób nie odpowiadają potrzebom małoletnich.

Biorąc pod uwagę wiek dzieci, fakt iż są zdrowe, uwzględniając wydatki konieczne do zapewnienia im prawidłowego rozwoju takie jak zakup żywności, odzieży, ewentualne koszty zakupu lekarstw oraz koszty zapewnienia mieszkania - koszt miesięcznego utrzymania każdego dziecka Sąd ustalił na kwotę około 700 - 800 zł. Jest to kwota adekwatna do realiów społeczno gospodarczych, w jakich znajdują się strony.

Biorąc pod uwagę fakt, iż pozwana obecnie ma ograniczone możliwości podjęcia pracy, Sąd obciążył powoda w wyższym stopniu kosztami utrzymania dzieci zasądzając od pozwanej alimenty w wysokości po 300 zł. Jest to oczywiście rozwiązanie jedynie tymczasowe, które będzie musiało ulec zmianie, gdy pozwana będzie mogła oddać dziecko do przedszkola i podjąć pracę.

Jednocześnie zaznaczyć należy, że koszt utrzymania dziecka obowiązani są ponosić oboje rodzice. Fakt, że pozwana obecnie nie pracuje, nie może prowadzić – tak jak wnosiła o to pozwana - do obciążania tymi kosztami niemal w całości ojca.

Biorąc powyższe pod uwagę na podstawie art. 56 kro, 57 § 2 kro i 58 § 1, 2 kro Sąd orzekł, jak w sentencji.

Pozwana apelacją zaskarżyła niniejszy wyrok w części, tj. w zakresie rozstrzygnięcia o wysokości udziału pozwanej utrzymania małoletnich dzieci stron na kwotę po 300 zł miesięcznie na każdego z uprawnionych, zawartego w punkcie III wyroku, zarzucając:

I. naruszenie przepisów prawa materialnego, a to art. 135 § 1 k.r.o. poprzez jego niezastosowanie i ustalenie zakresu świadczeń alimentacyjnych należnych od pozwanej na rzecz małoletnich dzieci stron bez uwzględnienia możliwości zarobkowych i majątkowych zobowiązanej, a także bez dokonania oceny aktualnego stanu majątkowego zobowiązanej, pomimo, iż zgodnie z art. 135 § 1 k.r.o. ustalając zakres świadczeń alimentacyjnych sąd obowiązany jest wziąć pod uwagę wyżej wskazane okoliczności, co doprowadziło do ustalenia udziału pozwanej w kosztach utrzymania małoletnich dzieci stron w wysokości przekraczającej jej możliwości zarobkowe i majątkowe i prowadzącej do niedostatku pozwanej;

II. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a to:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów poprzez dowolną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego skutkującą:

i. nieuzasadnionym ustaleniem, że koszty utrzymania małoletnich dzieci stron wynoszą po około 700-800 złotych miesięcznie, podczas, gdy powód nie przedłożył żadnych dowodów na powyżej wskazane okoliczności, pomimo spoczywającego na nim ciężaru dowodowego a z zebranego w sprawie dowód wniosków takich nie sposób wyprowadzić; nadto, pomimo tego, iż zeznania powoda złożone w charakterze strony na okoliczność kosztów utrzymania małoletnich dzieci Sąd uznał za niewiarygodne zaś powód nie przedstawił żadnych innych dowodów na tę okoliczność; oraz pomimo tego, iż tak ustalone koszty utrzymania małoletnich wynoszące łącznie od 1400 - 1600 zł miesięcznie w rzeczywistości przekraczają możliwości majątkowe i zarobkowe powoda i pozwanej oraz ich faktyczne dochody, zwłaszcza zważywszy na okoliczność, iż powód zarabia jedynie 1200 zł zaś pozwana nie osiąga żadnych dochodów; co skutkowało ustaleniem kosztów utrzymania małoletnich dzieci ponad realną wartość tych kosztów,

ii. poprzez sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego uznanie, że pozwana ma możliwość ponosić koszty utrzymania małoletniego dzieci stron w wysokości po 300 zł miesięcznie, podczas gdy jak wynika z zebranego w sprawie materiału dowodowego pozwana nie pracuje, nie osiąga żadnych dochodów, nie otrzymuje żadnych zasiłków, posiada małoletnie dziecko wobec którego również jest zobowiązana do alimentacji, pozostaje na utrzymaniu konkubenta, który w dacie wyrokowania otrzymywał wynagrodzenie około 1750 zł (obecnie 1850 zł brutto), z którego utrzymuje siebie, pozwaną, ich wspólne małoletnie dziecko oraz spłaca zadłużenie pozwanej i powoda, nadto, pomimo wysokości posiadanego przez pozwaną zadłużenia względem Urzędu Skarbowego i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, które to okoliczności winny prowadzić do ustalenia, iż udział pozwanej w kosztach utrzymania małoletnich nie powinien przekraczać w obecnej sytuacji 150 zł na każde z dzieci, co skutkowało ustaleniem udziału pozwanej w kosztach utrzymania dzieci w wysokości przekraczającej jej rzeczywiste możliwości majątkowe i zarobkowe;

iii. przez niewszechstronną ocenę dowodów, tj. z pominięciem niżej wskazanych dowodów, co skutkowało błędnym ustaleniem stanu faktycznego, pomimo, iż Sąd uznał zgromadzone w sprawie dowody z dokumentów oraz zeznania złożone przez pozwaną w charakterze strony za wiarygodne, a więc winien je uczynić podstawą dokonanych w sprawie ustaleń:

- zaświadczenia z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 19 listopada 2015 roku powołanego na okoliczność tego, że pozwana posiada zadłużenie względem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w wysokości łącznej 9273,83 zł co wpływa znacząco na sytuację majątkową pozwanej a tym skutkuje brakiem możliwości ponoszenia kosztów utrzymania małoletniego J. i O. K. w ustalonej przez Sąd wysokości;

- z zeznań pozwanej na okoliczność wynagrodzenia otrzymywanego przez jej konkubenta oraz okresu na jaki została zawarta umowa o pracę, oraz osiąganych przez niego dochodów w wysokości 1750 zł brutto (obecnie 1850 zł brutto), na okoliczność sytuacji majątkowej pozwanej i jej konkubenta, a tym samym możliwości alimentacyjnych pozwanej,

zważywszy na to, iż pozwana wraz z małoletnią N. G. pozostaje na wyłącznym utrzymaniu konkubenta, co wpływa znacząco na sytuację majątkową pozwanej a tym skutkuje brakiem możliwości ponoszenia kosztów utrzymania małoletniego J. i O. K. w ustalonej przez Sąd wysokości;

- dowodu z zeznań pozwanej w charakterze strony na okoliczność posiadania przez pozwaną zobowiązań finansowych (zadłużenia), które będzie spłacała aż do października 2016 roku w kwocie 420 zł miesięcznie, co wpływa znacząco na sytuację majątkową Pozwanej a tym skutkuje brakiem możliwości ponoszenia kosztów utrzymania małoletniego J. i O. K. w ustalonej przez Sąd wysokości;

- dowodu z zeznań pozwanej w charakterze strony na okoliczność tego, że jej matka a babka macierzysta małoletnich dzieci stron pomaga w zaspokajaniu potrzeb dzieci, opłacając im kartę do telefonu, dając kieszonkowe, partycypując w kosztach wycieczek i wyjść klasowych dzieci;

b) art. 231 k.p.c. poprzez przyjęcie kosztów utrzymania małoletnich O. K. i J. K. (2) w wysokości 700-800 zł miesięcznie za ustalony bez dostatecznej podstawy, mimo, iż fakty te nie są potwierdzone zebraniem w sprawie materiałem dowodowym;

c) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez nie zawarcie w treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku wyjaśnienia podstawy prawnej wydanego wyroku w zakresie orzeczenia o obowiązku ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania małoletnich dzieci stron i z tego tytułu zasądzenia od pozwanej na rzecz O. K. i J. K. (2) kwoty alimentów w wysokości po 300 zł miesięcznie, tj. art. 135 § 1 k.r.o. i poprzez ograniczenie się wyłącznie do wskazania tego przepisu bez przytoczenia nawet jego literalnej treści, a także poprzez niewskazanie i niewyjaśnienie podstawy prawnej rozstrzygnięcia o kosztach procesu.

Na tej podstawie pozwana wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz małoletniego J. K. (2) kwoty 150 zł miesięcznie i na rzecz O. K. kwoty 150 zł miesięcznie płatnych do rąk ojca M. K., do 10-go dnia każdego miesiąca wraz z odsetkami w razie uchybienia płatności którejkolwiek z rat i oddalenie powództwa w pozostałej części;

względnie o:

uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania;

2. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu kosztów procesu w I instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego wedle norm przepisanych oraz kwoty 17 zł uiszczony tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa;

3. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej zwrotu postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego wedle norm przepisanych;

4. dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentu - aneksu do umowy o pracę z dnia 30 grudnia 2015 roku na okoliczność wysokości osiąganych przez konkubenta pozwanej dochodów, a tym samym pośrednio ustalenie możliwości majątkowych pozwanej w zakresie partycypowania w kosztach utrzymania małoletnich J. i O. K., przy niniejszym wskazuję, iż powołanie wyżej wskazanego dowodu w postępowaniu przed Sądem I instancji nie było możliwe, albowiem Aneks do Umowy o pracę pochodzi z dnia 30 grudnia 2015 roku, zaś zaskarżony wyrok został wydany w dniu 23 grudnia 2015 roku;

5. zwrócenie się przez tut. Sąd do Dyrektora Szkoły Podstawowej nr (...)w K. w Zespole Szkół (...)adres: ul. (...); (...)- (...) K. o udzielenie informacji czy:

a) małoletni J. K. (2) i O. K. otrzymują posiłki w formie obiadów w świetlicy szkolnej, oraz czy rodzice małoletnich ponoszą koszty z tego tytułu, a jeśli nie, to od kiedy i w jakim zakresie zostali zwolnieni z ponoszenia tych kosztów;

b) małoletni J. K. (2) i O. K. uczęszczają na basen oraz czy rodzice ponoszą z tego tytułu koszty, a jeśli nie to od kiedy i w jakim zakresie zostali od kosztów tych zwolnieni;

na okoliczność tego, że koszty utrzymania małoletnich dzieci są niższe niż ustalone przez Sąd I instancji, z uwagi na to, iż dzieci spożywają posiłki w szkole z odpłatności za które rodzice zostali zwolnieni; jednocześnie podniosła, iż powołanie wyżej wskazanych dowodów w postępowaniu przed Sądem I instancji nie było możliwe albowiem dopiero po wydaniu wyroku przez Sąd I instancji pozwana podjęła wiadomość o powyższych okolicznościach.

Powód wniósł o oddalenie w całości apelacji pozwanej oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z uwzględnieniem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17zł.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Na wstępie należy odnieść się do wniosku pozwanej zawartego w piśmie procesowym z dnia 5 czerwca 2016 r. pozwana wniosła o zwrócenie się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w K., Działu Świadczeń Rodzinnych, wyznaczonego do realizacji zadań związanych z zakresem świadczeń wychowawczych 500 plus o wskazanie, czy powód wystąpił z wnioskiem o wypłatę na małoletnich O. K. i J. K. (2) świadczenia wychowawczego zgodnie z ustawą z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. 2016 Nr poz. 195) oraz czy świadczenie takie otrzymał na okoliczność częściowego zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb małoletnich dzieci stron w ramach otrzymywanych świadczeń wychowawczych, co ma wpływ na wysokość obowiązku alimentacyjnego rodziców, w tym pozwanej J. K. (1) i uzasadnia zasądzenie od pozwanej na rzecz małoletnich alimentów w wysokości wskazanej w apelacji wywiedzionej w niniejszej sprawie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego przeprowadzenie tego dowodu jest zbędne i bezprzedmiotowe. Należy bowiem stwierdzić, że otrzymywanie świadczeń z pomocy społecznej, w tym w ramach ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz. U. 2016 poz.195) nie zwalnia osoby zobowiązanej do alimentowania dzieci od obowiązku tych świadczeń, tak samo, jak zaspakajanie potrzeb dzieci przez osoby, które nie są zobowiązane do alimentacji oraz przez osoby, które co prawda są zobowiązane do alimentacji, ale w dalszej kolejności, również nie zwalnia zobowiązanego od obowiązku tych świadczeń.

W realiach niniejszej sprawy istota rozstrzygnięcia nie sprowadza się także do zakwestionowania oceny dowodów przeprowadzonych przez Sąd I instancji. Wbrew zarzutom skarżącej Sąd I instancji w sumie ustalił, że obecnie możliwości zarobkowe i majątkowe pozwanej nie pozwalają nałożenie na rzecz małoletnich dzieci stron alimentów ponad kwotę 150 zł miesięcznie na każdego z uprawnionych. Tak więc w istocie zakwestionowanie ustaleń w zakresie wysokości kosztów utrzymania małoletnich dzieci stron, jakkolwiek bezzasadne, ma drugoplanowe znaczenie.

W istocie dla rozstrzygnięcia zasadności apelacji znaczenie ma ocena naruszenia prawa materialnego.

W tym kontekście nie można omówić słuszności apelacji w zakresie zarzutu naruszenia prawa materialnego, a konkretnie błędnej wykładni normy art. 135 k.r.o., zgodnie z którym zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego. Należy wyraźnie podkreślić, że przy zasądzeniu alimentów od osób zobowiązanych do alimentacji granicą, której nie można przekroczyć jest granica niedostatku. Oznacza to, że obowiązek alimentacyjny osób zobowiązanych nie obejmuje kwot niezbędnych do pokrycia usprawiedliwionych potrzeb zobowiązanego, by nie wpędzić go w stan niedostatku.

Kwestia ta jakby umknęła uwadze Sądu I instancji, który w rozważaniach prawnych zaskarżonego wyroku ustalając poziom obowiązku alimentacyjnego pozwanej w wysokości po 300 zł na każde z dzieci stron stwierdził, że pomimo bardzo ograniczonych możliwości zarobkowych i majątkowych pozwanej Sąd nie uwzględnił wniosku pozwanej o zasądzenie alimentów po 150 zł. Stwierdził przy tym, że: „Mimo tych okoliczności Sąd nie uwzględnił wniosku pozwanej o zasądzenie alimentów po 150 zł. Zakres świadczeń alimentacyjnych zależy bowiem nie tylko od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego, ale także od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz (art. 135 § 1 kro).”.

Należy wyraźnie podkreślić, że alimenty w zasądzonej przez Sąd I instancji wysokości przekraczają możliwości zarobkowe i majątkowe pozwanej. Dlatego też zasadnym było w ocenie Sądu Apelacyjnego obniżenie tych alimentów do kwot po 150 zł miesięcznie na każde z dzieci stron.

Za takim rozwiązaniem przemawia poniekąd także fakt, że poza alimentami w w/w kwocie po 150 zł miesięcznie na każdego z uprawnionych, pozwana utrzymuje dość szeroko rozbudowane kontakty z dziećmi, w toku których także zaspakaja niezbędne usprawiedliwione potrzeby dzieci, co także stanowi o dodatkowej alimentacji dzieci. Potwierdzeniem tego są paragony i faktury przedłożone na rozprawie apelacyjnej, z których Sąd II instancjo dopuścił dowód.

Dlatego też Sąd Apelacyjny orzekł jak w pkt 1. sentencji na mocy art. 386 § 1 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono jak w pkt 2. sentencji na mocy art. 102 k.p.c. W tym zakresie Sąd Apelacyjny miał na uwadze fakt, że obniżenie wysokości zasądzonych alimentów nie wynikało z postawy roszczeniowej powoda, tym bardziej, że zasądzone kwoty nie pokrywają nawet połowy kosztów utrzymania małoletnich dzieci stron, pozostających pod pieczę powoda. Ponadto obciążenie powoda kosztami postępowania apelacyjnego dodatkowo pogorszyłoby sytuację materialną powoda, a tym samym sytuację małoletnich dzieci stron.

SSA Jerzy Bess SSA Anna Kowacz - Braun SSA Teresa Rak